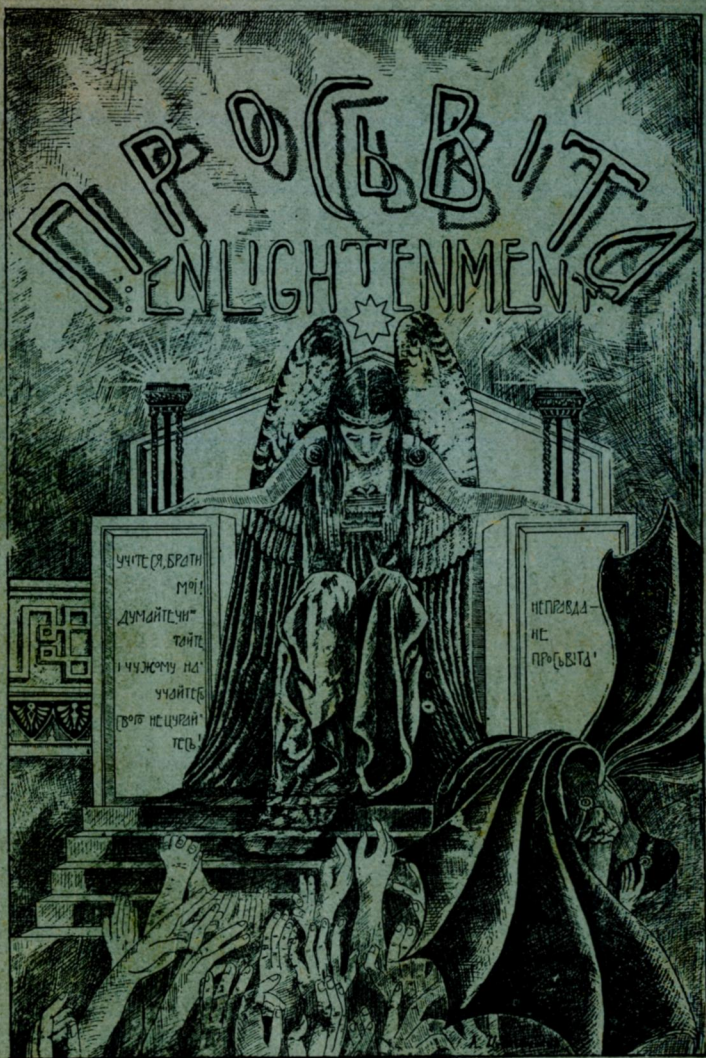

В честь столітних роковин уродин Тараса Шевченка.

Ч. 4. За Цвітень (April) 1914 No. 4.

Entered as second-class matter February 6, 1914, at the post office at Jersey City, New Jersey, under the Act of August 24, 1912.

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00739084 (V)

Видане Товариства „Просьвіта“ в Америці.

ЦЬВІТЕНЬ 1914. Ч. 4. APRIL 1914.

З М І С Т:

Сьвято весни.

Ворог між нами.

Христос воскрес.

До часу збанок воду носить (2 ілюстр).

Тополя (1 ілюстрація).

Мати.

На Великдень.

Старинний звичай.

Дні нашої слави і недолі.

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

НАКЛАДОМ ТОВ. „ПРОСЬВІТА“ В АМЕРИЦІ.

З друкарні „Свободи“ — 83 Grand St., Jersey City, N. J.

1914

I
895.724
1914-4

ENLIGHTENMENT

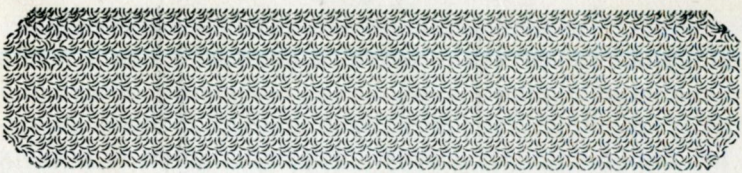
Published monthly by
THE BOARD OF EDUCATION OF
THE LITTLE RUSSIAN NATIONAL
UNION OF AMERICA

at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Terms of Subscription:

U. S. A. \$1.00 a year
To other countries \$1.50 a year
Single copy..... 20 c.

СВЯТО ВЕСНИ.

Ще з давних часів, коли люди не вміли ні читати ні писати, коли не мали навіть постійних осель у себе, а жили в лісах, та печерах — свято весни було відомим. Свято се велике. Ми бачимо як пробуджується від довгого зимового сну природа, бачимо як життя відносить перемогу над смертю. Пригріло весняне сонце, растопило сніги і леди, що сковували землю і покликало все до життя. Воздух заповнюється голосними хвалебними співками птахів, зеленіють ниви, степи, цвітуть дерева і пишавуться перед небом своєю красою. Все ніби то сьміється радіє. Радіє разом з природою і людина. В давні часи, ще в добу до християнства, свою радість люди виявляли в піснях, танцях, походах та різних обрядах. На зелених полях сходились вони великими гуртами, співали пісні веснянки, вели танці, і як могли славили сонце за те, що воно пробудило природу до життя. Минали довгі роки, люди множились, гуртувалися в родини, потім в окремі громади, з громад в князівства і царства. Замість того щоб жити в печерах та лісах навчилися будувати собі хати, села і міста.

Навчили ся читати, писати, поодинокі люди і вбили ся в велику силу. Люди з тим поступом втратили і рівність. На землі запанувала кривда, більша частина людий була під гнетом сильних, а сильні в своїх руках тримали всьо, що було на їх користь і доводили слабим, що так се й мусить бути. Прокляте тяжило над бідною людиною і не мала вона втіхи за життя свого, пригноблена, залякана будучими муками. Довгі часи було так. Дійшло до того, ще вже здавало ся, не було найменшої надії на краще.

Та на визвол зійшов Христос, що проголосив всіх рівним перед Богом, всіх рівними на землі. Правда, яку Він голосив не до вподоби була сильним, богачам, книжникам і фарисеям. За правду віддали вони Його на муки смертні. Гадали, що з смертю Христа умре й правда. Та в тім помілились. Смертю своєю Він саму смерть побідив і „отверз врата рая” для всіх людий і возвеселив їх душі. І се велике сьвято, сьвято побіди правди над кривдою, припадає на весну, коли сьвяткують люди перемогу життя над смертю в природі.

Велике і радісне се сьвято для всіх людий. В найбільшій хаті в сей день хоч на годину віє щастем, найбільш наболіле серце відчуває як тепло любови до людий і надії на ліпшу долю, на краще житє огортають його душу.

Та радість великого сьвята відродження природи, побіди життя над смертю, хай не минає й нас Русинів-Українців в Америці. Хай не смутить нас те, що відорвані ми від рідного свого краю. Лиха доля закинула нас тут в далеку країну, але серце наше там, разом з нашими рідними братами, батьками, сестрами й дітьми. В се велике сьвято проженім смуток

свій і возвеселім ся разом з іншими людьми. Важко жити в чужім краю, далеко від тої країни, що викохала нас на своїм лоні, колисала нас і співала пісні рідні, але се не буде вічно. Єсть надія на те, що незабаром край наш, наша рідна країна, переживе гірку долю і прийме нас як мати в свої обійми. І в сей день великого загального свята не сумом хай обгортають ся серця наші, а щирим бажанєм прискорити той час, коли ми зможемо разом з нашими братами, що лишили ся в ріднім краю, відсвяткувати великий день визволення нашого краю. Той день буде, все життя України-Руси йде до того. Ще сто літ тому не було надії на те, що наша Україна встане від довгого сну, що вона розібе кайдани і гукне клич до життя. Після того що зробили з нею вороги люті, польські та московські власти, годі було, здаєть ся, й думати про відроджене. Все наше культурне національне й політичне житє було прибите. З того чим жила колись Україна майже нічого не лишило ся і ворог вже тішив ся, що забрав в руки великий багатий край, вільну Україну і повернув її багатства на свою користь, а людей на своїх рабів.

Але радість ворогів була передвчасною. Рівно сто літ тому весною народив ся під сільською стріхою в крещанській убогій родині Тарас Шевченко, наш Пророк і Геній. Замість меча, котрим в давні часи боронили наші Герої рідний край — він взяв рідне слово і виступив на боротьбу за рідну Україну, за волю синів її. І слово пролунало як грім.

„І, о диво! трупи встали, і очі розкрили,
„І брат з братом обняли ся і проговорили
„Слово тихої любови во віки і віки...

І як весною пробуджуєть ся природа під гарячими проміннями сонця, так почала пробуджуватись Україна на гарячий заклик свого найкрасшого Сина. Пригадав своїм братам Т. Шевченко про минуле славне нашого краю, про волю, про занедбане країни, пригадав і те, хто ми, чийх батьків, чиї діти і гукнув до боротьби за волю, за край. За відважний заклик, за щиру роботу, завдали нашого Генія в тяжку неволю, замучили його за слово правди за сьвяту науку. Замучили його, але правди й тут не замучили й не вбили. Слово правди стало острійше меча дідівського. Його поставив коло нас на сторожі Шевченко. Його взяли батьки наші і передали нам сей меч боротьби за пробуджене України.

Майже сто літ ведеть ся завзята боротьба за волю України. Зо всіх боків оточені ми ворогами. А найлютіші вороги то польське паньство і московський уряд з великими панамі. З ними боротьба йде безперестанно. Сильні вони і багаті, мають багато всього до помочи, мають і багатства, і культуру, хоч і крадену, мають навіть помічників таки з наших людей, котрі як Юди за сребренники продають на мuki свою Матір, свій рідний край. Мають вони і військo і гроші зібрані в більшости з наших людей. Миж маємо тільки одно. Маємо на своїм боці слово *правди* і *віри* в те що беремось за праве діло. І бачимо як з року на рік з дня на день все більше та більше здобуваємо позицій. Ворог не в силі під час противитись нам. Але сї побіди ще не скінчені. Перед нами не один і не два роки ще тяжкої боротьби з ворогом. Боротьба ся буде вимагати від нас і сили і коштів. І в сей день сьвята, радіючи з того, що *правда* бере перемогу над кривдою, жите над смертю, ми не по-

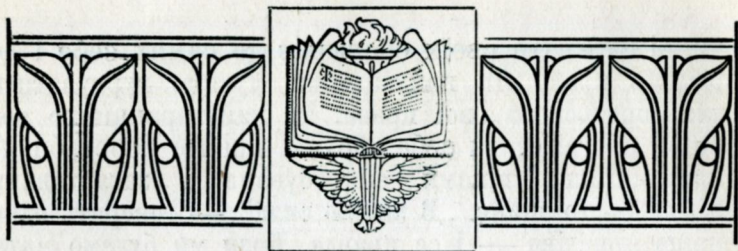
винні забувати своїх обов'язків до самих себе і до рідного краю. Як найміцнійше мусимо гуртуватись для боротьби за свої права, як найстараннійше повинні збогачувати себе зброєю для тої боротьби. А найміцнійша, віками випробувана і загартована зброя — то знанє. „В знаню сила” — говорить одно наше прислів'є — і се правда. Коли ми будемо мати знанє, то з'уміємо все знайти що потрібно для боротьби, маючи знанє, ми знайдемо і кошти і сили і з'уміємо побідити своїх ворогів. Не треба казати багато про те, що знанє легко не дасть ся.

Не треба й про те казати, що людині, котра гарує день в день на користь богачів капіталістів та всіляких людей, що висмоктують з робучого люду його працю і кров, тяжко навіть приступити до науки. Але ми мусимо перемогти все, коли хочемо поліпшити своє житє. Ми мусимо узброїтись для боротьби.

„Боріте ся — поборете”, заповів нам наш великий поет. Не забувайте сього заповіту. Виконавши його ми, а коли не ми, то наші діти, зможуть знову повернути до рідного краю, на лоно рідної Матери. Вона має для нас і любов, має вона і скарби віковічні ліси, гори, родючу землю. Все те тепер хоч і на нашій землі та не нам належить. Сильні прибрали богатства наші до рук своїх, а на нас наділи торби, з злиднями, примусили шукати хліба на чужині.

Узброєм ся-ж знаннями, гуртуймо ся, просьвіщаймо ся, щоб перемогти ворога свого і будучі сьвята „весни” щоб зустрінути весело, радісно разом з далекими і близькими. Хай клич „до просьвіти” буде все між нами.

ВОРОГ МІЖ НАМИ.

(Про галицьких москвофілів — хто вони такі
й яка їх робота).

Написав

Д М И Т Р О В И Ч.

Великі простори займає український нарід в Європі — і кілька то різних народів сусідує з ним. З полудня окружують його Маляри, Румуни, Татари, із сходу і півночи Москалі, а далі Білоруси й Литовці, з заходу Поляки та Словаки. Ріжно жило ся Українцям з тими сусідами — і били ся й мирили ся: тай нині ще спорять вони з ними або й часом мирять ся. Татарів нема нам що бояти ся — з ними почислили ся вже наші діди й прадіди, Білоруси й Литовці нині такі бідні, що потребу-ють ще помочи Українців, за те з Москалями, Поляками, Малярами, Румунами, Словаками борять ся Українці до нині, бо всі вони назирають на них з різних сторін й хочуть прилучити до свого народу. А роблять се вони ріжними способами

й пізнанє сих способів є обовязком кожного свідомого Українця, бо инакше він не буде знати, як боронити свій нарід.

Найнебезпечнійші для нас Москалі. Вони мають свою велику й сильну державу, в якій живе понад 35,000.000 Українців, а сею державою править правительство, яке від віків намагаєть ся знищити нас як нарід і злучити в одну цілість з Москалями. А помагають в сїм ділі російському правительству вже самі обставини: одна православна віра, яку в Росії визнають і Українці й Москалі, по часті спільна минувшість обох народів і подібна азбука. Тому то удало ся російському правительству спинити на довший час розвій українського народу в Росії, чим заподіяно нам величезні шкоди.

Але російському урядови не досить нищення Українців в своїй державі. Він сягнув далі, поза границі Росії і старав ся також там розширити між Українцями гадку, що вони не Українці, а правдиві Москалі, які повинні злучити ся з російськими Москалями в один нарід і в одну державу. Такі заходи роблено і роблять ся ще й тепер найбільше в Америці та Галичині, бо тут розвинуло ся останніми часами найкрасше українське житє. І знайшли ся тут в Америці і в Галичині люди — таки наші ріднесенькі Українці — які пішли за сею гадкою російського правительства й почали працювати над тим, якби то перемінити український нарід на Москалів. Таких людей зовемо москвофілами*), ще інакше називають

*) Москвофіл — значить дослівно: той, що любить Москаля, що є приятелем Москаля.

їх кацапами, русофілами, об'єдинителями, общерусами, старорусинами, твердими русинами — всі ті назви означають тих самих людей). І про тих москвофілів хочемо поговорити тут ближше, щоби ми добре зрозуміли, чого вони хочуть і як нам з ними поступати.

Може не один розумніший скаже: що тут багато говорити... ми не є Москалі, бо по московськи навіть не розуміємо — отже нехай собі москвофіли своє говорять, їх ніхто не буде слухати! Але щож? На лихо пішла частина нашого народу за москвофілами і не хоче бачити того, що вони на злій дорозі. От згадатиб тут хочби наших Лемків, в Галичині і Америці, людей добрих і статочних — кілько то між ними москвофілів! До речі тут сказати, що в Америці, а особливо в Сполучених Державах, російський уряд завзято веде пропаганду серед Українців, що походять з Галичини. Через своїх попів, місіонарів і інших агентів він старається прилучити наших галицьких Українців ніби то до московської віри. Але віра тут єсть тільки способом, а не цілю. Вся задача російського правительства пам'ятає в тому щоб наших Русинів-Українців перевернути на москалів. Для сього російське правительство не жалує коштів. Воно має надію, що єї кошти звернуть ся в будучім. Воно знає, що велика частина людей, що прибула сюди на заробітки з часом поверне до рідного краю, до Галичини, Угорщини, Буковини, і коли поверне обмосковленою то буде там серед людей вести пропаганду на користь Росії. Певна річ, винен тут передовсім брак просвіти між нашим людом, але ще більшою причиною того москвофільства між

нашим народом є дуже зручні способи, яких уживають москвофіли, щоби зловити як найбільше людей в свої сіти. Бо вони вміють так замилити очи, що несвідомому може здавати ся навіть, немов то він робить велике й сьвяте діло, коли йде за ними — і він ніяк не може пізнати, що правда не по його боці.

Ціла справа стане нам ясна, коли подивимо ся, як повстало москвофільство. Український нарід належить до великого племені Славян, де ще маємо: Москалів, Білорусів, Поляків з Кашубами, Лужичан, Чехів, Словаків, Словінців, Сербів з Хорватами, Болгарів. Вернім ся гадкою около століт назад. Тоді крім Москалів були всі інші Славяни дуже слабонькі. Чехи вели завзяту боротьбу з Німцями, Поляки з Німцями й Москалями, Словаки й Хорвати змагали ся з Мадярами, а Сербини й Болгари стогнали під турецьким ярмом. Отже деякі мудрійші Славяни подумали собі таке: кождий славянський нарід зокрема має не багато сили й тому годі йому остояти ся проти сильнішого ворога, але всі Славяни разом то така велика сила, що її ніхто не поборе: длятого треба всім Славянам злучити ся разом і так спільними силами бороти ся проти кожного ворога Славян. Така гадка називає ся славянофільством або панславізмом, а прихильники сеї гадки: славянофіли або панславісти*).

*) Славянофіл — значить дослівно: той, що любить (всіх) Славян: панславіст — дослівно: всеславянин.

Найскорше повстало славянофільство між Чехами і Словаками, а від них розширило ся воно по всіх славянських землях. І до нас Українців прийшло отсе славянофільство та знайшло між нами не мало прихильників, хоч воно було нам зовсім непридатне. Бо Український нарід — одинокий між усіма Славянами — веде завзяту боротьбу не так з ворогами Славян, як радше з самими таки Славянами: Москалями й Поляками. Такі вороги інших Славян, як Німці або Турки майже не стикають ся з нашим народом, а з Мадярами й Румунами іде боротьба тільки на невеликім просторі. Але хоч для Українців було правдиве славянофільство поки що таки неможливе, годі було покинути так легко гадку, що всі Славяни мають собі бути братами — і славянофільство знайшло доступ також до українського серця. На російській Україні творили ся навіть цілі славянофільські товариства, появили ся писання в славянофільським дусі, а такі великі люди, як Тарас Шевченко, були прихильні сьому напрямови. І в Галичині знайшли ся визначні одиниці, що захопили ся славянофільськими кличами — до них належав такий заслужений муж, як ось Маркіян Шапкевич.

Славянофільство розширило ся, як сказано, досить скоро поміж усіма славянськими народами. Але незабаром показала ся цікава річ: Кожний славянський нарід розумів отсе славянофільство по своєму, відповідно до того, як вимагала потреба. Воно здавалоб ся, що непорозумінє ту неможливе, бо гадка славянофілів була висказана ясно: всі славянські народи мають лучити ся разом. І всі Славяни справді годили ся з сею гадкою. Але не

могли вони погодити ся ось в чім: **ЯК** їм лучити ся разом. Приміром Українці говорили так: нехай усі Славяни злучать ся разом в одну державу і то так, щоби кождий славянський нарід мав свою самоправу, то значить, щоби жаден славянський нарід не мішав ся в справи другого народу — хіба спільні потреби мали рішати разом відпоручники кожного славянського народу на взір „Злучених Держав”. Як бачимо гадка справді добра і колиб її послухали Славяни, то всі вони жили би в згоді з собою, а не сварили ся й библи ся, як се дієть ся тепер. Але то, що гарне й справедливе, не всім людям подобаєть ся. Таке стало ся й тут. Гадка, щоби ніякий славянський нарід не мішав ся в справи другого славянського народу, дуже не подобала ся тим Славянам, що хотіли панувати над другими Славянами. А вже найбільше не хотіли пристати на се ті народи, що бажали панувати над Україною. Русь-Україна то край гарний і багатий. Безмежні, а урожайні степи опирають ся тут о море і гори, що криють в собі правдиві скарби: густі ліси простягли ся над чудовими, повними риб ріками, що перетинають сю країну: а здовж їх берегів розкинені міста, місточка й села. І тому той, що панує над Україною, може назвати себе могучим — своєю землею виживить вона не тільки себе саму, але дасть і чужим багато із своїх богатств. Не дармо називають Україну шпихлірем Європи. А панує над Україною (хоч не над цілою) инший Славянин-Москаль, який відібрав її знова сусідному Славянинові Полякови. Отже можна собі представити, як дуже не подобала ся гадка самостійности кожного славянського народу — значить і українського деяким Полякам і Москалям. Поляки сказали таке:

добре, ми годимо ся на се, щоби всі Славяни злучили ся разом до боротьби з Німцями (бо з Німцями ведуть Поляки завзяту боротьбу), але ся злука має виглядати так, що Поляки повинні мати між Славянами найбільше значінє, а Україна мусить стати частиною Польщі. Отже бачите, що стало ся із славянофільства у Поляків? Рівність між усіми Славянами щезла, а один славянський нарід — Українці — мав навіть служити Полякам.

Ще ліпше сказали Москалі. Їм славянофільство подобало ся дуже, а ще й до нині голосить його російське правительство — бодай тоді, коли хоче йти проти Австрії. Богато визначних Москалів говорило: так є, всі Славяни повинні лучити ся разом, але, розуміть ся, під проводом Росії, яка має між ними заводити лад. Москалі говорять нераз, що вони є найбільшим славянським народом, що вони мають найсильнішу славянську державу, отже й їм належить ся панованє над усіми Славянами. Рівність усіх славянських народів поміж собою — так міркували російські славянофіли — то пусте, Славянам треба сильної держави, отже всі Славяни повинні злучити ся в одну російську державу, де буде панувати один російський цар, одна російська православна віра, одна російська державна мова — аж тоді буде Славянам добре! Така гадка називає ся п а н р у с и з м о м, а її прихильники п а н р у с а м и*).

Тії московські славянофіли — чи там панруси — звернули увагу передовсім на Україну. Їм здавало ся, що передовсім Українці обов'язані перші

*) П а н р у с — значить дослівно: всерус, той, що хоче, щоби всі пристали до Русів (Москалів).

піти за їх гадкою. По що їм розвивати ся окремо, самим для себе, коли вони можуть злучити ся з Москалями, прийняти їх мову, їх письменство, їх народність. А коли Українці сказали, що вони дякують гарненько за таку чудову раду, бо вони раді би говорити так, як мати їх учила, і писати своєю рідною мовою і вчити ся нею в школі, тоді московські славянофіли подумали собі: не хочете, то ми вас попросимо. І вони разом з російським правительством стали остро виступати проти українського руху, а вкінці правительство (1876. року) заборонило майже зовсім печатати в Росії українські книжки, а за прихильність до українського народу карало тяжкими карами. Правительство настрашило ся, щоби стремління до окремішности у Українців не погребало могутости Росії. Бо як сказано вже, Україна се край багатий, хоч з її багатств коростають не так Українці, як чужі, се особливо Москалі, що позабирали для себе найкрасну землю. Страта України була би гробом для могутости Росії — й тому то російське правительство боїть ся навіть тіни українського руху та давить його немилосердно. Кайданами, не любовію хоче воно прикувати Україну до себе. Всправді недавня війна з Японією, в якій Москалі потерпіли велику невдачу, примусила Росію дати троха свободи своїм горожанам, а разом з сим знести (1905. року) нечувану в світі заборону українського слова, але ще й доси спочиває на російських Українцях тяжка рука російського уряду й не дає їм відітхнути свободнійше. Росія держить Україну судорожно, бо знає, що жне її соками. Ось і маєте славянське братерство. Виходить, що: будеш мені братом, як будеш мені служити.

Але російське правительство і російські славянофіли переконали ся скоро, що силою не докажуть свого. Вони бачили, що правдиві слова українського поета Тараса Шевченка: „не скуєш душі живої і живого слова — і неситий не виоре на дні моря поля”. Народу і його мови не убіє ніхто, коли тільки той народ сам хоче жити й шанувати свою мову. Отже, не дивно, що заходи російського уряду остали марні. Правда, вони спричинили Українцям багато клопоту, ослабили український рух, синили зріст українського письменства, але не убили нагоду, бо він до тепер лишив ся Українцем. Український рух, не маючи змоги розвиватися в Росії, переніс ся до Галичини й відси розходить ся по цілій Русі-Україні. Галичина є від яких 50 літ головним осередком українського життя, українського письменства, науки, школи. Передовсім Львів гуртує найвизначнійших українських діячів.

От тому Галичина була все і є ще нині солію в оці російському правительству й російським славянофілам. З одного боку є їм не на руку той український рух, який відси виходить, з другого боку думають вони, що мають повне право до Галичини, бо тут мешкають (у східній її часті) Русини-Українці, які по їх розуміню є такими самими Москалями, як і правдиві Москалі. Треба тільки витолкувати галицьким Русинам-Українцям, що вони повинні злитися з Москалями в один народ, а з Росією в одну державу — і так пташка сама зловить ся в сіті! І тому стали вони ширити в Галичині москвофілство, яке має помочи російському правительству здобути Галичину.

Якжеж ширено отсе галицьке москвофільство? Пригляньмо ся його розвоєви, а зрозуміємо всьо. Ми вже бачили, що галицьке москвофільство є тільки галузю російського славянофільства, головна ціль його: працювати над знищенем власного українського народу в користь чужого московського. Отсе москвофільство не таке дуже давне — воно не має ще навіть 65 літ, бо його початки припадають на 1849. рік. Виправді і перед 1849-им роком було відоме між Українцями-Русинами москвофільство, але воно дуже ріжнило ся від того, яке бачимо в Галичині. Бо давнййше москвофільство — а його початки сягають давних часів, кілька сот літ тому — було тільки більшою або меншою прихильністю до Росії (Москви), а теперішнє галицьке москвофільство хоче зовсім знищити український нарід і стерти його з лиця землі.

Ріжні були причини повстання такого москвофільства в Галичині. Передовсім галицькі Русини самі не знали ще тоді, хто вони є. Простий нарід, який ще так недавно мусів робити панам нанцину, не мав почуття своєї народности, хоч він говорив, розумієть ся, українською мовою. Ті, що вчили ся по школах на урядників, говорили або по німецьки або по польськи, а до Русинів мало хто з них признавав ся. Хиба священики — тай то не всі — признавали ся до Русинів. З того виходило таке, що українською мовою говорили тільки люди на селі: мужики й деякі священики. Отже не диво, що українську мову називано хлопською.

Але тая хлопська мова була таки рідною мовою всіх Русинів-Українців, хоч не всі вони хотіли признавати ся до неї. До того на лихо — водило

ся на Україні -Руси таке, що більше як 800 літ не писали Русини своєю рідною мовою, а мовою церковною, яка є мовою не нашою, чужою, бо мовою давних Болгар. Доперва яких 80 літ тому з'явилися в Галичині люди, які стали голосити, що Русинам треба писати такою самою мовою, якою вони й говорять — себто сею мовою простою, хлопською. Але на се підняли крик наші Русини. Вони стали казати таке; як то?! Ми маємо писати мовою хлопською, а покидати мову сьвяту, якою читаємо в церкві сьвяте письмо! І так почала ся довголітна боротьба проти народної мови, якої не хотіли прийняти самі таки Русини. Серед таких обставин легко було заціпити москвофільство і воно стало справді ширити ся серед такої боротьби. Москвофіли, які стали тепер що раз більше піднимати голову, почали доказувати, що справді українською мовою годі писати учені книжки або якісь поважніші писання, бо тая мова, якою говорять хіба на селі, не доросла до таких високих річий. Що більше вони навіть прилюдно стали висьмівати свою рідну мову, кажучи, що се мова Грицьків, пастухів, скотопасів... Тай нарешті, говорили москвофіли, — по що нам, Русинам витворювати якесь нове письменьство, коли ми маємо вже готове богате письменьство на московській мові, котре є також „РУССКЕ"! Для пояснення треба додати, що Москалі називають себе „руськими” — подібно, як в Галичині називають себе наші люди „руськими людьми”. Тут не будемо говорити про се, чи назва „руський” належить ся Москалям по правді, чи ні і звідки вона взяла ся — скажемо тільки, що назва „руський” чи „руський” стала причиною багатьох непорозумінь і се як раз найліпший спосіб, яким

ловлять Москвофіли наших несвідомих справи людей. Бо Русини-Українці покидають тепер назву „руський”, а приймають назву „український”. А роблять вони се з конечности, щоби боронити себе перед Москалями, які загарбали назву „руський” для себе і кажуть, що кождий „руський” чи „руський” то Москаль. Щоби зазначити свою окремішність від Москалів, приймають тепер в сьвітї що раз більше для нас назву „український” від головної частини наших земель України над Дніпром — тим більше, що так називали себе наші люди вже від давних часів*). Розумієть ся, москвофілам се дуже не поодобаеть ся, бо вони хотіли би, щоби був тільки один „Р У С С К І Й” нарід, себ то Москалі. Тому вони підняли великий крик, що Українці запродали Русь Полякам, бо вирекли ся свого імени. Є такі наші люди, що повірили тому крикови і кажуть, що справді Українці запродали ся Полякам, хоч Українці тільки не хочуть бути Москалями а з Поляками ведуть боротьбу за свої права, а противно москвофіли запродають ся їм з тілом і душею. Так само хитро зробили москвофіли з письмом. Українці пишуть нинї т. зв. фонетикою, яка найбільше відповідає їх мові. Тая фонетика ріжнить ся від московського письма. Очевидно москвофілам не могло таке подобати ся. Вони стали кричати, що Українці запродали (тільки не знати кому) наші давні букви, отже зрадили тим самим наші нарід. А тимчасом письмо а нарід — то

*) Під такою назвою знали нашу землю за давних часів і иньші державні народи, як наприклад Французи, Англіїці.

що иншого. Люди пишуть так, як умовлять ся між собою учені, а чи будемо писати так чи інакше — се для народу і для мови все одно, аби тільки писати народною мовою. Тай так букви, якими пишемо, не є „руські“, бо вони виводять ся від Греків та Болгар. Про яку небудь зраду не може тут бути мови. Але москвофіли кажуть, що фонетика — то убійство для нашого народу — і багато наших людей вірить їм. Однак вистане подумати здоровим розумом, щоб перекопати ся, що фонетика не може зашкодити, а скорше помочи нашому народови, бо її легше навчити ся. . Бо от возьмім таке: в тім писемі, що його хочуть москвофіли (воно називається „етимольогія“), є такі букви, які не вимовляється — пр. „ѣ“ — по щож їх писати?! Або на букву „і“ є там аж 6 знаків: и, і, ѣ, ѥ, ѧ, ѩ — чиж не ліпше замість того писати тільки два знаки: і, ї? Зрештою се питанє, як нам писати, полишім ученим головам.

От такими то способами притягають москвофіли наших людей; як бачимо, вони роблять все, щоб затерти різницю між Українцями а Москалями.

І роблять так москвофіли не з переконання, не з великої любови до народу, не з бажання бачити в будучім наш нарід могутним і великим а тому, що так каже робити їм Росія, російське правительство і Росія за се їм платить.

Як сказано, початків москвофільства належить шукати в 1849 році. Саме тоді переходило через Галичину російське військо на поміч австрійському цісареві проти збунтованих Мадярів. Отже се російське військо ширило у Галичині москвофільство. Далі жив у Відни при російським посольстві Михай-

ло Раєвський, православний сьвященик — Москаль родом. Сей Раєвський збирав у себе молодих людей з Галичини, які приїздили до Відня на науку, видавав для них забави і прийняття, а серед розмов перетягав їх на сторону Росії. Тії молоді люди мали знайомих у Галичині і їм передавали вони гадки Раєвського. Крім того посилав Раєвський до Галичини багато москвофільських книжок, а навіть і гроші — і приєднував собі так тут людей. Незабаром повстала у Львові ціла громада москвофілів. Москвофіли захотіли для себе визначні становиска, а що найважнійше, удалося їм взяти в свої руки консисторію при церкві сьв. Юра у Львові (відси називано їх „Сь в я т о ю р ц я м и”), де діяв в їх користь пр. померший недавно крилошанин Антін Петрушевич. Консисторія роздавала сьвященикам парохії, отже не дивно, що москвофільство стало ширити ся між сьвящениками дуже, тим більше, що як який сьвященик виступав проти москвофілів, консисторія уміла знайти вже спосіб, щоб він замовк. Крім того у Львові жив визначний Русин — професор університету Яків Головацький. Він був колись великим прихильником і оборонцем української мови в Галичині, але він мав у Відні брата Івана, який заходив часто до Раєвського, отже під його впливом і ще інших причин став Головацький завзятим москвофілом. А що Яків Головацький був на таким високім становищу, то й не диво, що за ним пішло багато Русинів. Так то запанувало москвофільство між галицькими Русинами.

Але минули яких 12 літ, а москвофіли стали тратити значіне в Галичині, бо тут почав ширити ся щиро народний, український рух. І хто знає, що бу-

ло би стало ся з нашими москвофілами, якби не великі події в світі, які знова двигнули їх високо. Саме тоді вибухло повстанє Поляків проти Росії. Росія повстанє здавила, а щоби забезпечити ся на будуче перед такими несподіванками, стала заводити різні переміни в польських землях. А з тими польськими землями в Росії була до недавна злучена дуже нещасна країна, що зветь ся Холмщина від головного її міста Холму. В тій Холмщині мешкає около 200.000 Українців, які до недавна признавали ся до грецько-католицької церкви. Сьвященики Холмщини були переняті польським духом і помагали часом Полякам у повстаню. Російське правительство постановило тепер перемінити Холмлян у Москалів, а грецько-католицьку їх віру на російсько-православну. Але що Холм'яни не хотіли відступати анї від своєї народности, анї від католицької віри, то російське правительство не завагало ся силою перевести їх на православє. Тому оголошено, щоби до Холмщини йшли урядники й сьвященики та помагали правительству, а за се дістануть вони добру платню. І щож стало ся? Правдиві Москалі не хотіли плямити своїх рук кровю Холм'ян і не хотіли йти в Холмщину. Зголосили ся до того галицькі москвофіли. Десятками йшли галицькі москвофільські сьвященики й учителі в Холмщину і тут заводили православє кри помочи російського війська та російського правительства. Дійшло до страшних річий. На Підлясю і в інших місцевостях полила ся кров, бо російське військо стріляло навіть до українського населеня, але се не здержало наших москвофілів; в Холмщині платили їм добре, отже, що їх обходило се, що десь впали трупи... І так впала в Холмщині унія (греко-католицька віра) головно завдяки галицькому сьвященикови москвофіло-

ви Маркилеви Попелеви, який в нагороду за се зістав навіть православним єпископом. Розумієть ся, тії москвофіли, що перейшли до Росії, не тільки покидали свою віру, але також і рідну мову, бо вони говорили й писали від тепер тільки московською мовою.

Холмська справа піднесла значіне москвофілів в Галичині. До того австрійське правительство відвертаєть ся тепер від Русинів, а власть в Галичині переходить в руки Поляків. В Галичині тратять Русини що раз більше значіне, тратять віру в свою силу і з тим більшими надіями звертаєть ся часть Русинів до Росії, сподіваючи ся від неї помочи проти Поляків. Ще стало ся таке, що в 1866. році програла Австрія війну з Прусами, а тоді всі думали, що Галичину забере Росія. Отже москвофіли впливають тепер щораз більше на верх і ведуть провід у житю Галичан більше як 20 літ. І щойно недавно вдало ся зломити їх значіне. Народний рух взяв вкінци над ними верх і від яких 20 літ упадають вони що раз більше. Нині не мають вони вже ніякого значіня в житю Русинів-Українців, а ціла їх робота обмежує ся до того, що вони шкодять Українцям, де тільки дасть ся. А пошкодити можуть вони ще й тепер дуже багато, бо прочуваючи свою смерть, вони хапають ся останніми часами всяких способів, аби себе ратувати. От пр. в Галичині і Америці ширять вони завзято православє. Не наша річ розбирати тут питанє, чи православє добра віра, чи ні, але одно можна певно сказати: тоє православє, яке заводять у Галичині москвофіли, є смертию для нашого народа. Бо москвофілам не ходить тут о віру, а о зближенє Українців до Москалів. І тому ми повинні боронити ся проти того православя всіми силами. Навіть пра-

вославний митрополит з Черновець виступає проти того москвофільського православ'я, знаючи добре, що се не православ'є, а царослав'є — себ то робота в користь російського царя.

І ми не повинні легковажити собі москвофілів, а бороти ся з ними зовсім поважно. Бо хоч москвофіли не мають уже такого значіння, щоби стати на чолі цілого нашого народу, все таки мають вони ще багато сили. Тая їх сила лежить у грошах. У Львові захопили москвофіли в свої руки такі товариства, що мають міліоновий маєток, як пр. „Народний Дім" і „Ставропігійський Інститут". Ті два товариства — се головна сила москвофілів. Для народу не зробили ті товариства нічого, а за се обертають вони свої величезні гроші на ширенє москвофільства, як ось на: видаванє російських часописий і книжок, на виховуванє молодіжи в москвофільській дусі, на науку московської мови. Ті товариства дбають постійно про се, щоби між нашим народом не розширила ся часами ширша просвіта, а де можуть, там перешкаджають правдиво народній роботі. Бо задачу москвофільства є спиняти народну просвіту і держати нарів в темноті, а з тим і в біді. Темний нарід не зрозуміє цілої небезпеки москвофільської роботи, а коли той нарід буде бідний, то він все буде чекати помочи від Росії, де як кажуть москвофіли — правдивий рай для наших людей. А тимчасом в Росії нашим людям ще гірше, як в Галичині; хто не вірить, нехай поспитає москвофілів, чому то так багато наших людей вандрує з Росії на Амур, на Сибір, до Америки і Бог зна де шукати ліпшої долі — таж зраю ніхто не буде втікати. В таку біду хочуть загнати наших людей москвофіли і тому їх дуже се болять, що українські товариства старають ся підне-

сти нарід під оглядом просвіти і під маєтковим зглядом. От тому то, коли Українці заложили товариство „Просвіта“, яке має на цілі дбати про добро нашого народу, заложили зараз москвофіли — за приводом Івана Наумовича — „Общество им. Качковско-го“. І подивіть ся тільки, які книжочки видає се „Общество“: московські, аби нарід нічого не розумів з них, аби був темний і аби все дивив ся на Росію, як на якого Бога. Або знова видає се „Общество“ книжки такі, що й сором про них згадувати — такі вони немудрі й самі розумнійші Москалі висьмівають їх...

Далі дістають москвофіли великі гроші з Росії на ширенє своїх гадок. Ми вже згадували про се, що Росія давала від давна гроші на ширенє москвофільства в Галичині і Америці. Український народний рух розвиваєть ся і без гроший, але москвофільський рух без гроший не буде розвивати ся. Бо москвофіли се просто платні слуги Росії.

Може дехто з селян скаже на се: або то правда? От я є москвофілом, а не бачив з Росії ніяких гроший... І правду сказав той селянин — він гроший з Росії не буде бачити, бо сі гроші дістають тільки провідники москвофілів. З того всього видимо, чим є москвофіли для нашого народу. Є вони найнебезпечнійшим ворогом, бо вони самі вийшли з того народу і знають його добре. Свою роботу роблять вони не за дармо — не для ідеї, як то кажемо — а за добру заплату. Щоби дістати отсю заплату, не заважають ся вони допустити ся і найгіршого діла. А за тую заплату, яку вони мусять ще вижебрати в Росії, поневіряють вони свою мову, свою віру, свій нарід.

Поспитайте їх, що доброго зробили вони для свого народу за тих 65 літ?! Нічого доброго не

зробили!... Хиба позакладали свої товариства проти українських. Але за се забрали вони народови його найбогатші товариства та повели їх на службу Росії. В письменстві не змогли вони видати ані одної визначної сили, але за се видали дуже багато таких писань, з яких сьмієть ся цілий сьвіт. В політичнім життю довели вони до того, що австрійське правительство все не довіряє Русинам-Українцям, бо думає, що всі вони тягнуть за Росією — тому дає воно всео Полякам, а Українцям дуже мало. Словом, москвофільство се той напрям, що має загнати наш нарід до гробу, котрого задачію є не до життя і могутности вести народ, а до занепаду і смерти. І тому всео, до чого возьмуть ся москвофіли, стає також мертво: мова, письменство, політика, а навіть народний гріш. Чи ж не є нашим обовязком втікати від смерти, боронити ся перед нею?!

Любити горячо свій нарід, любити свою рідню мову, не оглядати ся на нічию поміч (бо сильна Росія допоможе хиба собі самій, а ніколи нам і се вона найліпше показала на відносинах до Українців російських), працювати для себе самих, а не для чужих, поширати свої щиронародні товариства й школи — отсе наша дорога, якою маємо йти. З людьми, які погорджують своєю власною рідною мовою, які позабирали наші народні маєтки, а дурять нас якимсь російським раєм, не хочемо мати нічого до діла, бо ми знаємо отсі сьвяті слова:

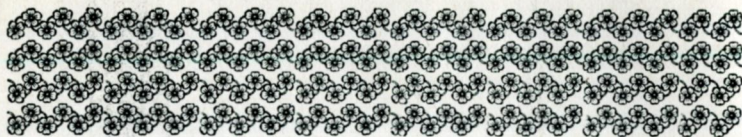
Мово рідна, слово рідне,
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Гляньте! нині вся природа,
Як могутний клич почула,
Від землі до небозвода
Сьвітлі ризи надягнула.
Вся дрожить, філює дожидаєм,
Жде немов чогось з небес
І тихесеньким, звінким зітханєм
Гомонить: Христос воскрес!

Гомонить — понад міста і села,
Аж до могил, що мріють по степови,
Лунає клич, несесь гудьба весела
І будить сонних всіх і кличе до обнови.
І кличе, що і нас по днях наруг, терпіня
Побіда сили смерти жде,
Споза Голготи мук заблїсне й нам проміня
І Україна воскресне!

— Богдан Лепкий.

ДО ЧАСУ ЗБАНОК ВОДУ НОСИТЬ.

Перед блискучими вікнами великого золотарського склепу задержався автомобіль. З нього висів елегантний мущина і сказавши пару слів шоферови, недбало війшов в двері склепу.

Старший чоловік, сивий як голуб, в окулярах, вічливо підійшов до гостя і запитав, яке є його бажанє. Помічник властителя, Джордж Шеррі укладав власне в скринючці усякі дорогоцінності. Він від нехочу глянув на гостя і весь задріжав. Скоро однак запанував над своїм зворушенєм: низько похилив своє сполотніле лице над своєю роботою.

Війшовший легко відклонився на низький поклін властителя, добув з золотого футералику візитову картку і подав її властителеви.

„Маю, здаєть ся, приємність говорити з містером Подґерсом?“

Властитель глянув на подану йому картку і ще раз низько вклонився.

„До ваших услуг, мильорде“.

„Я і моя жінка виборалисьмо ся в подорож та задумуємо кілька днів забавити в вашім цікавім місточку”, говорив прибувший. „Днесь як раз припадають її уродини і тому я хотів-би зробити їй малу несподіванку. Властитель Гренд готелю поручив мені ваш склеп. Чи маєте щось відповідного на складі?”

В одну мить в Подґерсі пробудив ся кунець. Сь як раз трафляла ся нагода зробити добрий інтерес, бож льорд не стане торгувати ся за ціну. Зручно розкладав перед гостем дорогоцінне каміне, вкладане в дорогі перстені, ланцюшки та на-раменники.

Льорд аж засьміяв ся, бачучи таке багатство. „Ви мене майже засипали дорогоцінностями. А я гадав, що се буде дуже легко вибрати щось відповідного. Чи се булоб получене для вас з великими трудами, колиб ви мені так за яку годину принесли дещо з того до вибору, до мого готелю? Моя жінка буде могла там сама собі вибрати, що їй угодно”.

„Алеж з найбільшою приятністю. Прошу лиш означити час, а я точно явлю ся”.

„Дуже вам вдячний”. Гість добув з кишені важкий, золотий годинник. „Тепер є як раз десята. Отже нехай буде точно за годину. Гарну маємо погоду, правда?”

Подгере гречно потакнув і серед низьких поклонів відвів гостя аж на вулицю. А потім з вдоволенєм затер руки.

„Виглядає, що з того буде добрий інтерес”, засьміяв ся сам до себе. „Ходіть но сюди, Шеррі і допоможіть мені се золото опять поховати в футерали. Але на милість Бога, чоловіче, що є з вами? Та ви бліді, як крейда”.

Джордж промуркотів щось про біль голови і взяв в руки карту, яку лишив гість

Подгере глянув на нього з тріумфом

„Так так, молодче, колиб ми мали його майно...”

І аж сам мусів засьміяти ся з своєї гадки. Та Джордж не поділяв веселощів свого шефа. Наче живі стояли в його пам'яті риси лиця того чоловіка, який в його життю відіграв важну ролю, через якого він потеряв честь, бачив, як всі його мрії і пляни повалили ся. І від того часу одна лиш

гадка наче огонь палила його душу: ще раз в життю побачити се лице.

У безсонні ночі, коли згадка про милу гонила сон з його очей, якій він звернув дане йому слово, позаяк майже перед самим вінчанем стратив посаду та став нап'ятований, як чоловік без честі, — у такі безсонні ночі у його душі зродила ся палюча жажда пімсти.

І позаяк йому видало ся, що тепер прийшла до сього пора, він не був в силі усміхати ся. Шість місяців по катастрофі він даром усюди старав ся, щоб дістати якусь посаду. Він не мав свідетв та поручаючих листів, а без таких нікого не хочуть приймати. Подґерс, який власне потрібував помічника, з добродушности, та полягаючи на своїм знаню людей, згодив ся дати йому занятє в своїм склепі. Досвідний золотар з початку дуже дивував ся, що такий зручний та обзнакомлений з роботою молодець нараз стратив роботу: він заєдно його слїдив, але був на стільки делікатний, що не хотів його уразити цікавими питаннями. Джордж не розказав йому про своє нещастє, але за те віддав ся з таким пожертвованєм і такою вірністю свому занятю, що в короткім часі з'єднав собі повне признанє і довіре свого шефа. І старий Подґерс тепер навіть не годен був собі виобразити, якби він обходив ся без отсего молодця та поважно над тим застановляв ся, чи не прийняти його як спільника.

Джордж Шеррі ані не догадував ся про сї пляни свого шефа. Ним руководило лиш почутє глибокої вдячності для отсего старого чоловіка та далека надїя, що таки хоч колись своїй укоханій дівчині, яка — він знав про се — мимо всього

остала йому вірною, зможе зготовити родинне гніздочко.

„Незвичайно вічливий добродій”, — говорив старий: „коли їх милість, пані добродійка є так само вічлива, то я буду дуже щасливий, що з ними стрінув ся.

Джордж онять замуркотів щось незрозумілого та шильно укладав дорогоцінності. Відвідини чужинця розбурхали в його душі цілу хуртовину. Дикі плями і гадки снували ся по його голові. Він лиш машинально помагав своєму шефови при пакованю дорогоцінностей і з насуленими бровами приглядався, як той лагодив ся до відходу.

В дверох Подгєрс ще раз відвернув ся.

„Джордж”, сказав він стурбовано; „ви виглядаєте перепрацьований. Пару тижнів відпочинку, се все, що вам недостає. Будемо мусіли про се подумати”.

„Золотий хлопець”, говорив дальше сам до себе, йдучи до готелю; „він дійсно працює понад сили”.

„Се перша щира душа, хай його Господь хоронить і надгородить”, говорив знова до себе Джордж, відводячи очима старушка.

Його неспокійні гадки, здаєть ся, тепер наипшли якусь певну ціль, позаяк і він вхопив за капелюх, замкнув склен і посіпішив за своїм шефом. Він старав ся задержати завсїгди поміж ним а собою віддаль яких сто ярдів. Бачив, як той війшов до готелю. Рішучим кроком війшов також: станув в вестібули.

Тимчасом старий золотар віднайшов кімнати свого купця і запукав до дверей. Льорд повітав його дуже вічливо.

„Точність, се душа інтересу, чи не так, містер Подґерс? Хвилинку ще, кельнер. Що позволите містер; шклянку портвайну чи коняк? Ми можемо залагоджуючи інтерес залишити всі ті конвенціональні штивности. Чи не так?”

„Дуже вам з'обовязаний, мільорде”, прошепотів Подґерс.

„Отже Портвайн. Але трохи з поспіхом, кельнер!”

„Як бачу, ви принесли зі собою шів склепу. Моя жінка власне одягає ся в побічній кімнаті. Сейчас тут прийде. Як йде ваш інтерес?”

„Дякую красенько, несогірше. Чи можна розложити усе тут на столі?”

„Прешу дуже. Ось тут є вільна таца, як раз наче приготована, до того”.

Подґерс почав добувати зі своїх кишень сіяючі тисячними барвами і огнями дорогоцінності: розкладав їх на вказаній таці. „На ваше здоров'я”, сказав скінчивши і підніс шклянку з вином.

„І ваше”, відповів лорд. „Прешу лиш сидіти. Як моя жінка здивує ся. Я дійсно виглядаю, наче який заговірник”.

Він встав, перейшов кімнату і зачукав до дверей.

„Евеліно”, закликав, „чи ще довго?”

Жіночий голос з за дверей просив ще о хвилину терпеливості.

„Ой, сі жінки!, засьміяв ся лорд. „Їх тоалета, се найважніша справа. Та ви се певно самі з досвідку знаєте, старий друже”.

„Я не жонатий”, відповів Подґерс.

„Неможливе”, закликав лорд з здивованєм.

Відчинив трохи двері і заглянув до другої кімнати.

„Прошу не входити!”, залунав відтам сьміючий женський голос. „Ще лиш з якої чверть години!”

Хитаючи головою звернув ся лорд до золотаря.

„А таки буду мусів там вдерти ся. Знаю, що для вас час є дорогий”.

„Він є зовсім до вашої розпорядимости”, відповів Подґерс.

„О ні, я сего не можу від вас вимагати. Позвольте, за малу хвилину буду тут назад”.

Він взяв тацу з дорогоцінностями і пішов з ньюю до сусідньої кімнати.

„Евеліно”, чути було його голос, „тут є мала несподіванка на твої уродини. Вибери собі щось з того”.

Містер Подґерс почув оклик захвату і курив даліше своє гаванське цигаро.

„Золотий вуйко”, так думав Подґерс. „Один зі старої школи. З таким, то хочби і що дня робити інтереси. Ні задин кусник не запитав про ціну. Здаєть ся, се для нього є зовсім обоятна річ, коли лиш своїй жінці може зробити приємність. Пошукати таку любов в такім віці”.

Цілих п'ять минут він снував сі веселі гадки. Нараз сі його мрії зістали перервані. До кімнати вбіг засапаний кельнер.

„Сейчас зійдїть на долину. Але сейчас!”

„На долину? Що — —”

„Сейчас сходить на долину!”, напирив кельнер.

Золотар зовсім збентежений послухав приказуючого зазиву кельнера і не хотів дати віри своїм власним очам на вид того, що побачив в вестібулі. Його милість, лорда держав поліціант кріпко за руку; жінка знова його милости робила скажені з'усилля, щоби вирвати ся з рук Джорджа Шеррі, які держали її наче желізними кліщами. Один з кельнерів шльнував входових дверей.

„Що се все має значити!”, закликав Подгєрс з обурєнєм. Та нараз блискавицею мигнула в його голові гадка і він кинув ся наперед.

„Опустє!”, закричав. „Ти вкрав мені всі мої дорогоцінності!”

Прихоплений сягнув до кишені, і почав викидати на землю всі забрані дорогоцінності. Под-

герс збирав їх, з схвилювання сьміючи ся наче дитина.

„Се ваша власність?“, запитав коротко сторож публічного безнеченьства.

„Так“, закричав Подгерс, „так, так!“

„Гарна історія“, зауважив поліціант. „Ви кельнер, проведіть сю жінку на поліцію, а там певно виявиться ся ще не одна гарна історія“.

„І я йду з вами“, сказав Джордж спокійно.

„Ми єємо старі, добрі приятелі, ся жінка і я“.

Вона під мальовилом уся побідила і з острахом поглянула на нього.

„Так, пані. Перед двома роками — в Манчестер“, сказав Джордж з гумором. „Тоді ви грали головну ролю, а я став вашою жертвою. Бідний золотарський помічник зістав узнаний винним. Зруйнований, позбавлений честі, обдертий з усіх своїх надій, я день і ніч заєдно благав Господа, щоб би допоміг мені відплатити вам. Ваш помічник тоді був в укритю, та лиш przypadково і то на хвилинку вдало ся мені побачити його лице. Але ся хвилинка вистала, що я риси його лица добре собі затамив. Ваша правда, коли ви говорили; що вийде на яв ще много дечого иншого. Мені нинішній день винадгородить за два довгі роки страждань“.

*

*

*

„Джордже“, сказав зворушений Подгерс, коли вже пара ошустів найшла ся за залізними кратками, „я сам не знаю, як вам віддячити за сю прислугу.“

„Прощу вас і не згадувати про се. Се було моїм обовязком. Я щасливий, що наконєць ошустів зробило ся нешкідливим.“

Я уже від довшого часу ношу ся з одною гадкою”, говорив дальше Подгєрс. „Я уже постарів ся час би мені подумати трохи про відпочинок. Чи хочете стати моїм спільником, Джордже?”

„Я не маю відповідного капіталу, щоб міг стати вашим спільником.”

„Е, се легко дасть ся зробити”, продовжав Подгєрс. „Ви свою пайку будете поволи сплачувати зі свого заробітку. Я не хотів би вас за ніщо в сьвіті стратити, хлопче”.

І перший раз, відколи Джордж став його помічником, він побачив, що щаслива усмішка розяснила його лице.

Отже ви годите ся,” закликав старий; „се мене дуже тішить”.

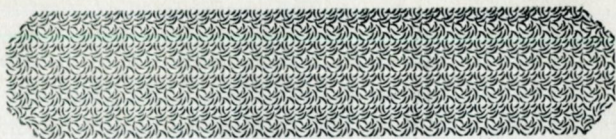
Джордж хватив його руку і повний вдяки кріпко єї стиснув. Зворушенє не дало йому пару хвилин вимовити слово. Нараз він пристанув.

„Лиш хвилину прошу заждати. Ось тут почта. Хотів бим передше подати одну телеграму”.

Здаєть ся, що нам вже не потрібно доказувати, до кого була вислана телеграма. Або і се, що в короткім часі Джордж приголублював свою любку вже у їх власнім, щасливім, родиннім гніздочку.

Після англ. оригіналу вільно переповів
А. Ц.

ТОПОЛЯ.

(П. С. Петровський.)

По діброві вітер виє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополю
До самого долу.
Стан високий, лист широкий —
На-що зеленіє?
Кругом поле, як те море
Широке синіє.
Чумак іде, подивить ся,
Та й голову схилить;
Чабан в ранці з сопілкою
Сяде на могилі,
Подивить ся — серце ние:
Кругом ні биліни!
Одна, одна, як сирота
На чужині, гине!

Хто-ж викохав тонку, гнучку
В степу погибати?
Пострівайте, все розкажу.
Слухайте дівчата!

Полюбила чорнобрива
Козака дівчина,
Полюбила — не спинила:
Пішов, та й загинув.
Як-би знала, що покине,
Була-б не любила;
Як-би знала, що загине,
Була-б не пустила;
Як-би знала, не ходила б
Пізно за водою,
Не стояла- б до півночи
З милим під вербою;
Як-би знала!...

І то лихо —
Попереду знати,
Що нам в світі зострінеться...
Не знайте, дівчата!
Не питайте свою долю!
Само серце знає,
Кого любить. Нехай вяне,
Поки закопають!
Бо не довго, чорнобриві,
Карі оченята,
Біле личко червоніє
Не довго дівчата!
До полудня, та й завяне,
Брови полиняють...
Кохайтеся ж, любітеся,
Як серденько знає.

Защебече соловейко
В лузі на калині,
Заспіває козаченько,
Ходя по долині.

Виспівує, поки вийде
Чорнобрива з хати;
А він її запитає:
»Чи не була мати?«
Стануть собі, обіймуть ся,
Співа соловейко;
Послухають, розійдуть ся —
Обоє раденькі.
Ніхто того не побачить,
Ніхто не питає:
»Де ти була? що робила?«
Сама собі знає.
Любила ся, кохала ся,
А серденько мліло:
Воно чуло недоленьку,
А сказати не вміло.
Не сказало, — остала ся,
День і ніч воркує,
Як голубка без голуба,
А ніхто не чує.

Не щебече соловейко
В лузі над водою,
Не співає чорнобрива,
Стоя під вербою.
Не співає: як сирота,
Білим світом нудить.
Без милого батько, мати —
Як чужії люде;
Без милого сонце світить —
Як ворог сьміється;
Без милого скрізь могила....
А серденько бється!

Минув і рік, минув другий,
Козака немає;
Сохне вона, як квіточка, —
Ніхто не питає.
»Чого вянеш, моя доню?«
Мати не спитала,
За старого, багатого
Нищечком єднала.
»Іди, доню!« каже мати:
»Не вік дівувати.
Він багатий, садинокий,
Будеш панувати!«
— »Не хочу я панувати,
Не піду я, мамо!
Рушниками, що придбала,
Спусти мене в яму!
Нехай попи заспівують,
А дружки заплачуть;
Легше мені в труні лежать,
Ніж його побачить.«

Не слухала стара мати,
Робила, що знала;
Все бачила чорнобрива,
Сохла і мовчала.
Пішла в ночі до ворожки,
Щоб поворожити:
Чи довго їй на сім світі
Без милого жити?
»Бабусенько, голубонько;
Серце моє, ненько;
Скажи мені щирю правду
Де милий серденько?
Чи жив, здоров, чи він любить,

Чи забув, покинув?
Скажи ж мені: де мій милий?
Край сьвіта полину!
Бабусенько, голубонько,
Скажи, коли знаєш!
Бо видає мене мати
За старого за-між.
Любить його, моя сиза —
Серце не навчити;
Пішла б же я утопилась —
Жаль душу згубити.
Коли не жив чорнобривий,
Зроби, моя пташко,
Щоб до дому не вернулась...
Тяжко мені, тяжко!
Там старий жде з старостами...
Скажи ж мою долю!«
— »Добре, доню; спочинь трошки!
Чини ж мою волю!
Сама колись дівувала,
Тее лихо знаю;
Минуло ся, навчила ся:
Людам помагаю.
Твою долю, моя доню,
Позаторік знала,
Позаторік і зілячка
Для того придбала.»

Пішла стара мов каламар
Достала з полиці.
»Ось на тобі сього дива!
Пійди до криниці;
Поки півні не співали,
Умий ся водою,

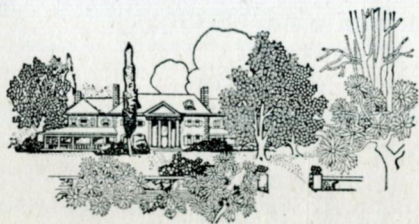
Вищий трошки сього зільля,
Все лихо загоїть.
Виєш — біжи, яко мога;
Що б там не кричало,
Не оглянь ся, поки станеш
Аж там, де прощалась.
Одпочинеш; а як стане
Місяць серед неба,
Вищий ще раз; не приїде —
В-третє випить треба.
За перший раз, — як за той рік,
Будеш ти такою;
А за другий — серед степу
Тунне кінь ногою.
Коли живий козаченько,
То зараз прибуде.
А за третій — моя доню,
Не питай, що буде!
Та ще, чуєш, на хрести ся!
Бо все піде в воду.
Тепер же йди, подиви ся
На торішну вроду.»

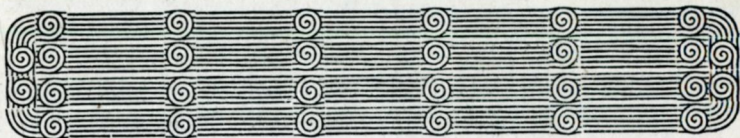
Взяла зільля, поклонилаь:
»Спасибі, бабусю!«
Вийшла з хати: »Чи йти, чи ні?
Ні, вже не верну ся!«
Пішла, вмилаь, напила ся,
Мов не своя стала;
В-друге, в-третє, та, мов сонна,
В степу заспівала:

»Плавай, плавай, лебедонько,
По синьому морю!
Рости, рости, тополенько,

Все в-гору та в-гору!
Рости тонка та висока
До самої хмари;
Спитай Бога: чи діжду я,
Чи не діжду пари?
Рости, рости, подиви ся
За синєє море:
По тім боці — моя доля,
По сім боці — горе.
Там десь милий чорнобривий
По полю гуляє,
А я плачу, літа трачу,
Його виглядаю.
Скажи йому, моє серце,
Що сьміють ся люди;
Скажи йому, що загину,
Коли не прибуде!
Сама хоче мене мати
В землю заховати...
А хто-ж її головоньку
Буде доглядати?
Хто догляне, розпитає,
На старість поможе?
Мамо моя, доле моя!
Боже милий, Боже!
Подиви ся, тополенько!
Як нема, заплачеш
До схід сонця ранісінько,
Щоб ніхто не бачив.
Рости ж, серце тополенько,
Все в-гору та в-гору!
Плавай, плавай, лебедонько,
По синьому морю!«

Таку пісню чорнобрива
В степу заспівала.
Зільля дива наробило —
Тополею стала.
Не вернула ся то дому,
Не діждала пари;
Тонка, тонка та висока —
До самої хмари.
По діброві вітер виє,
Гуляє по полю,
Край дороги гне тополю
До самого долу.

МАТИ.

(З англійського).

Син, однак в сім'ї, лежав на смертній постели. Се був четвертий вечір його смертної недуги. В кімнаті було душно, дозорці немічні і потомлені. Недужий хлопець перекладав голову з одного боку на другий і стогнав. Вже від трох днів він лиш зітхав і стогнав, а не говорив нічого.

Отець не міг вже довше вздержати погляду недужого сина, вийшов у великий сад, щоб подихати свіжим воздухом.

На дворі зустрів смерть, що нинішном снувала ся коло хати.

„Хто ти?“, спитав затрівожений отець, хоть добре знав, з ким має до діла.

„Ти знаєш!“, відповіла смерть. „Чи ти готов?“

„Готов?“, спитав отець з острахом, а студений піт краплями виступив на його чоло.

„Я потребу конче взяти одно життя з отсього дому!“, сказала смерть.

„То возьми мене!”, відповів отець, „але по-
щади мого сина! Я шильнував його від найраньшої
молодості, я дбав про се, щобн він виріс і був здо-
ровий, я кріпив його тілю і духа. Я беріг його як
ока в голові! Возьми мене, смерте!”

Смерть простерла руку: промовила: „Ходи!”

Але тут пробудила ся в душі батька жадоба
житя, а гадка, пійти місто сина на смерть, видала
ся йому передвчасною. Він був ще в силі віку.
Глянувши довкола себе, побачив сї всі місця, де
він ще хлощем грав ся, де жив щасливий і вдо-
волений. Там, позаду поміж деревами, виринула
в сьмерку сільська церковця. У її стіп шуміла
річка, а філі відбивали ся сумливо об береги.

Все те захопило його; доси він не звертав на се
все уваги.

А смерть все держала простерту до нього руку.

Отець боров ся сам з собою в душі, але серед
сеї борби ставав він щораз немічнійшим, а жадоба
житя ставала у нього щораз могутнійшою.

Він стояв у саді, який він сам вишлекав; по-
біч саду розстелила ся левада, по котрій він ще
дитиною так часто бігав. Цьвіти позачиняли свої
чані до сну; все утишило ся; через те всякий ше-
лест всякий звук тим виразнійше долітав до його
уха. В віддали почув ся різкий свист льокомоти-
ви; він знав сей поїзд; ним він нераз уже їздив.
Чи ж мав-би він ніколи вже не їхати?

Щож мав він ділати? У своїм нутрі і в го-
лосах природи він не находив на се питанє ніякої
відповіді.

Птички колихали ся ще на вітях і додавали
деревам життя і руху; всюда всьміхало ся житє, яке
він готов був принести в жертву.

В стайни заржав його кінь. Собака його забрехала; усі ті голоси острим ножем врізували ся в його серце.

„Чи ти готов?“, запитала ся ще раз смерть.

„Ні ні! Я не можу йти!“, відповів отець прибитим голосом. Опісля відвернув ся і пішов з похиленою головою до дому.

Однак він не міг вступити до кімнати, в котрій лежав його син; нишком він пішов до своєї кімнати, сів коло вікна і наслухував, як важко било ся його серце.

В кімнаті недужого остала мати і обі сестри, щоби доглядати недужого сина. А коли стало вечоріти, вийшла молодша сестра, щоби троха охолонути в садку. І вона помітила сю постать, і вона також дізнала ся, що говорить із смертю.

„Я потребую конче жертви із сего дому!“, говорила смерть.

„Пощади мого брата, возьми мене!“, молила дівчина дріжучим голосом. „Се моє друге я, ми були нерозлучні, він на мене не забуде!“

„Отже ходи!“, сказала смерть і простерла руку.

Молода дівчина злякала ся постаті з простертою рукою. Глянула на небо засіяне зорями. З кожної зірки блестіло до ньої житє; тепер зірки не видали ся їй такими холодними і німими, як в деякі ночі. В уяві вона бачила намогильні хрести на кладовищі, неначе білі пальці грізно простягнені до ньої. Там сріблом від місячного сяйва блестіла річка, там вузєм тягнула ся вузка стежка до берега, котрою вона кожного ранка ходила за молоком.

Житє видало ся їй ціннійшим; її серце нараз похолонуло і вона з плачем вернула до хати.

Пізнім вечером вийшла старша сестра до саду. І вона зустріла ся зі смертю. „Я все ще жду!”, промовив грізний гість.

„Добре, я піду з тобою!”, сказала вона рішучо. „У мене доволі сил, щоби задля брата глянути тобі в лице. Ми разом грали ся, я і він учили ся з одної книжки і я навчала його всего того, що сама вміла.

Знов простягнула смерть руку і хотіла дівчину потягнути за собою.

Алеж старша сестра скоро почала роздумувати ся. Вона стояла на порозі життя; її життя не було вже її власністю, вона не могла вже ним після своєї впадоби орудувати. Вона втратила відвагу на згоду. Бо і щож мало стати ся з її судженням? Темна гущавина дерев, що бовваніла коло церкви, висловлювала своєю тіню її найсолодшу тайну. Тут він вперше приголубив її до себе, тут цілував її. Тут коло нього стояв рожевий кущ, з котрого вона зірвала свіжо розцвіту рожу, щоби йому сим дарунком звістити свою любов.

Недужий хлопець, там в душній хаті не знав ще ніяких радощів життя, він не мав ще що теряти. Всі пахощі старанно плеканого города вдарили на ню і утворили ланцюг, котрий звязав її з землею і її красою.

Мовчки відвернула ся і пішла, заливши ся сльозами, хоч була готова, щоби перевести борбу о життя.

Досьвіта вийшла мати в сад; приказавши там-тим шильнувати недужого.

Її очі були так зайшли сльозами, що зразу не добачила смерті, а помітила її аж тоді, коли стала перед нею. Мати пізнала смерть відразу.

„Я знаю”, промовила, „ти прийшла його забрати!”

„Не його, не о те мені розходить ся; я потребую лиш одного житя з тієї хати!”

Тоді мати випрямила ся і промовила спокійно, з усьмішкою: „Я готова!”

Смерть простягнула знов свою руку, щоби взяти свою жертву.

„Чи можу ще перед тим впорядкувати свою хату?”, спитала мати.

„Можеш, я зажду.”

Мати вернула до хати. Вона пішла по всіх кімнатах і оглянула, чи все в порядку. Відтак положила свої книжки і ключі в кімнаті старшої доньки. На останку пішла до кімнати, де лежав недужий і любо і довго вдивлювала ся в нього. Ані її чоловік ані доньки не мали відваги хоч би відізватися ся, бо знали дуже добре, що мати зустріла ся із смертю і тепер хотіла піти із ньюю. Коли мати глянула на свого смертно хорого сина згадала собі ті часи, коли його носила на руках, а лице її зложило ся до веселого усьміху, котрий відбив ся на блідім лиці хорого.

Цьвіти розтворили свої пупінки, студений вітер сумерку повіяв по волосю матери і закинув його її на лице. Ще раз вона озирнула ся, поглянула скрізь город на церковцю, на ціле село. Вона згадала про свого чоловіка, про доньки, але знала також, що вони добре обезпечені і що вона спасе свого сина.

Але деж була смерть? Таж вона обіцяла заждати.

Не видно було нікого.

Аж тут надійшла постать вузкою стежиною від берега.

„Я готова!”, сказала мати і простягнула руку.

Але і постать проретягнула руку і хватила за руку матір.

„Моя сестра пішла вже”, промовила постать.

„А ти?”, шепотіла мати.

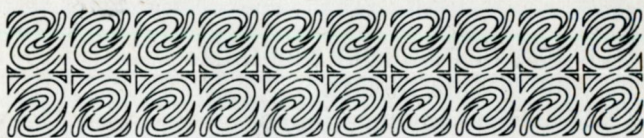
„Я є жите!”

Скорим зворотом обернула ся мати і побігла до хати.

На порозі зустрінув її чоловік.

„Тихо!”, шепнув він до ньої, „наш син ура-тований. Він спить!”

НА ВЕЛИКДЕНЬ.

I.

Вже по всеношнім, вже по службі Божій
Виходять люди з церкви і кругом
Живим, неплетеним вінком
Стають на цвинтарі веселі, гожі.

Жінки як мальви, а дівки, як рожі
Стоять поважно над своїм добром
І ждуть, аж вийде пан-отець з хрестом
І посвятить їм тії дари божі.

Спішіть ся отче! Рік цілий чекали
Вони на теє превелике сьвято,
Орали, сїяли, косили, копали.

Та сорок днів щось постили завзято
І знова рік цілий прийдець ся ждати
Нім надійде таке велике сьвято.

II.

„Христос воскрес” дяки співають,
Пан-отець кропить, над село
Весняне сонце надійшло
І квіти пахнуть, дзвони грають.....

Щасливі ті, що паску мають!...
Газдині в біле полотно
Склали посвячене добро,
Мужам завдали і манджають.

Між ними підросток — хлопчина
На силу двигає сьвячене
Аж лєть ся піт і гнєть ся спина.

Та занесе.... Він не дитина...
Торік покійні несли тато....
Тепер на нього черга нене.

III.

Розговілись, поснідали.
Раз у рік такий сніданок.
Мясо, булка, пива дзбанок —
І знов рік будуть чекали.

Аж тут гамір чути в дали.
Сонце, сьпівви — гарний ранок!
Гагілки — а на останок
Залунали самопали....

І не чуєш, де кінчить ся
Спів дівчат і гомін дзвонів,
Шелест лиш і шуми вітру.

Безліч барв усяких, тонів
Гонить за собою, вєть ся
Й розпливаєть ся в повітру.

СТАРИННИЙ ЗВИЧАЙ.

(З палестинських великодних споминів Ю. Мухи.)

Тепла ніч під Великдень. Християнські богомольці, під сей великий празник численнійше навідують сьвятий город, сплять спокійно по численних домах приюту. Про що вони можуть мріти? Чи про перебуті невігоди на мори і суши, чи про рідню, що остала гень, там, у рідному краю, чи про рай і пекло?... Хто се може знати.

Нараз усі як один зривають ся на рівні ноги. Грімкі удари п'ястука лунають об двері кімнат: Вставайте, вставайте, сплюхи! Збирайте ся скорійше по сьвячену воду в долині Йосафата!

Постійний рух, метушня, гамір, крик.

Ось вже і стоїть Абу Меляк, услужний товмач, а вічна привітна усмішка грає на його лиці. Він має богомольців провести на місце прастарих церемоній, памятаючих перші зачатки християнства.

Ще хвилина і пестра юрба, у якій заступлені всі мови, всі народи, усі віки і поли з гомоном пливе через браму сьвятого Стефана. Ся брама в звичайні дні в ночі заперта. Днесь, в отсе велике сьвято на приказ баші її оба крила широко відчинені.

Наче чорна пропасть розкриває ся перед нами долина Йосафата. Ніодна пальма не схиляє тут

свого думного чола, ні одна цвѣтка не усміхне ся з поміж сїрого каменя; лиш в ряди-годи колючий кактус, найшовши десь між скелями жмінку піску, коротає свій вік. Та се нічо не вадить, говорять музулмани. Тут має відбутися страшний суд, а тоді сусїдні скелі розсунуть ся, щоб стало місця для всіх: праведних і грішників. Пошарпані клуби мраки, що тут і там чіпають ся голіх скель осяяних зеленковатим сьвітлом місяця, додають ще більше грози сьому понурому краєвидови. Здасть ся, що якісь закляті руки, якісь марева снують ся по долині, німі страшні. Лиш кроки путників грімким гомоном розлігають ся по скалистій стежці, що крутим вужем ве ся у гору. Лиш від часу до часу залунає голос провідника, що обяєнює отсї місця. Ось тут, у тім засіянім каменем кутку, розбішена товпа укамінувала сьв. Стефана, першого мученика християнства. А ся керниця давала холодну воду Єзуїтам, по яких днесь вже і слїд пронав. Біла пляма ось там, у стїні Оливної гори, се грїб Марії. А тамта велика смуга насупротїві, се город Гетсєманський, у яким Юда поцілунком видав Христа. Ще днесь стоїть там сїм старинних дерев оливних, яких цнї і галузе старанно поїдцирано множеством підпор; сих сїм дерев, се майбутні сьвідки поцілунку Юди.

Та — се що? Посеред сего понурого краєвиду, нараз за скелею заясніло тисячи горючих сьвічок, смолоскіпів, ріжнокольникових паперових ліхтарень. Приспішаємо кроків. Дійшовши на дно долини бачимо, що се не рухи, не блудні огні, але численні богомольці, що сповняють таємничу церемонію. Зараз перед нашими стопами ве ся срібна лента потоку Кедрона. Його дрібні філї щось

шепочучи, щось говорячи біжуть по білих камінцях. Береги річки заросли дрібними кущами. Сей і там-той беріг потоку густо засіли незлічими товпи мовчазного народа. Найдете тут всі народи з далекого востока і западу. Кождий з богомольців схиляє ся, шепчучи молитву (бо голосно говорити не вільно) і черпає принесеною посудиною холодну воду з потока.

Отсей дивний звичай сягає дуже давних, бо ще поганських часів. І коли християнство поставило свій хрест на руїнах давних віровань, сей звичай змодифікований, лишив ся аж по нинішні дні. І як колись, перед десятками століть, так само і днесь, черпають холодну воду Кедрону у малі фляшочки і дзбаночки. А сї фляшочки помандрують тисячі миль, в далекі краї, щоб найти почесне місце у хаті богомольця, там, у його ріднім краю.

Довго стоїмо, глядячи на німі товпи, заслухані в глуху мовчанку. Нараз, там на обрії, краєць неба став сіріти. І майже в ту саму мить стрілили золоті лучі сонця з поза кам'яного валу. Дзвінок на Сіоні задзвонив. Зразу сам один, несьміло, наче страхаючи ся чогось. Та за хвилину залунав голос другого, третого, а там вже і десятого. Могучі звуки линуць понад сьвятим містом, благовістячи: Христос воскрес!

Переповів А. Ц.

Дні нашої слави і недолі.

МАРЕЦЬ.

1-го марта 1386

наступила перша злука Литви з Польщею. Наші українські землі, під ударами, заданими їм перед 100 літами першими нападами Татар, стали легкою добычю литовських князів. Але у нас була тоді вже висока культура, і тому вскорі наші дикі завойовники, Литовці, піднали під наш вплив до того степеня, що на дворах литовських князів заведено нашу мову. Вскорі усі просвічені та визначніші Литвини переняли ся до того степеня нашою культурою і звичаями, що винародовили ся і стали Українцями. В сей спосіб наша княжа Русь переродила ся в литовсько-українське князівство. Тимчасом Поляки важко нашірані Німцями зрозуміли, які користи їм вийшлиб, коли-б вони злучили ся з могутньою литовсько-руською державою. Наслідком їх зусиль було се, що польська королева Ядвіґа повінчала ся з поганим з лиця литовським князем Ягайлом. Отсе вінчанє відчинило Польщі перші ворота на нашу Україну, а для нас стало віщунном п'ятьсотлітньої ляцької, шляхетської неволі.

2-го марта 1861 р.

знесено в Росії кріпатство. Царі, які хитрощами і недодержаними обіцянками приманили українські землі до добровільної злуки з Москвою, поволи, поступенно закріпощували все більше і більше Україну. Доконала її остаточно цариця Катерина II. Вона скасувала гетьманство, завела на Україні дворянство, рекруччину, зруйнувала Січ, а остаточно завела кріпатство. Вольний нарід пішов у невольники московським панам і своїм підпанкам. І майже сотню літ знущалися пани над людом, продавали, катували, знасилювали його гірше свої худоби. І навіть нашому найбільшому поетови, Тарасови Шевченкови, тяжко приходилося мучити кріпакком. І тому він своє жите ціле поклав на борби за визволенем нашого люду з кріпацтва, яке було для нього найбільшим лихом. Та вмер Шевченко, не діждавши ся свого найгорячішого бажання: бачити знесенє кріпацтва. Доперва коли кримська війна, в якій бороли ся проти Росії Франція та Англія, скінчила ся для Росії нещасливо, доперва тоді російський уряд рішив ся під напором обставин, послідний в Європі, знести на своїх землях кріпатство. Стало ся се 2-го марта 1861 р.

4-го марта 1780 р.

з приказу цариці Єлисавети зібрала ся у Глухові козацька старшина і тут обрано з її наказу гетьманом України Кирила Розумовського.

5-го марта 1649 р.

наступило перемирє гетьмана Богдана Хмельницького з воєводою Кисілем в Переяславі, на основі

котрого польські війська до дня 3-го червня не мали переступати границь зазначених ріками Припетю, Гринем та Случем.

9-го марта 18914 р.

уродив ся в убогій кріпацькій семії, в селі Кирилівці, звенигородського уїзду, Тарас Шевченко, найбільший геній-поет Русь-України.

10-го марта 1816 р.

помер Тарас Шевченко в Петербурзі, проживши 47 літ.

13-го марта 1169 р.

суздальський князь, Андрій Боголюбський напав на Київ. Як дика орда, лютували Суздальці у столиці. Два дні — оповідає літописець, грабували вони і палили, мордували мешканців, жінок та дівчат забирали собі, старців та дітей мордували без милосердя, обдирали церкви та монастирі, забирали ікони, книжки, ризи, дзвони, палили церкви. З того часу Київ на довгі а довгі століття підунав, гірше, як по страшних нападах татарського Батія. Андрій Боголюбський знищив Київ тому, бо він став оснувателем пізнійшого царства московського і хотів осередок політичного життя в Києві знищити а перенести на північ, до своєї столиці. А зробив се найбільше варварським наїздом на Київ, про який вміє розказати історія.

20-го марта 1669 р.

славний полковник, Іван Богун, відніс сьвітлу побіду над польськими військами під Винницею.

ЦЬВІТЕНЬ.

2-го цьвітня 1111 р.

князь Володимир Мономах над рікою Сольницею розбив на прах орди диких Половців. Половці, се був народ споріднений з Турками і Татарами, який за княжого періоду був пострахом наших земель. Остаточно не стало нашим князям терню і вони зібрали ся разом і великою силою рушили на Половців. Їх наскочили в степах, і хоч Половців була страшна сила, розбили їх на прах; двацять половецьких князів впало на полі битви. Побідники, забравши багату добычу вернули домів. Се було в 1103 р. В 1111-ім році ходив опять на Половців сам князь Володимир і над Доном їх опять розбив. Остаточно ся послідня побіда Володимира зломил на завсїгди силу Половців. Вони перестали нападати на руські землі, а навіть стали йти у найми до наших князів.

7-го ьцвітня 1889 р.

помер галицький поет, Володимир Шашкевич.

12-го цьвітня 1596 р .

вишала битва козацьких атаманів Наливайка і Лободи з польськими військами, якими проводив Жолкевські. Наливайко, назбиравши довкола себе багато утікачів і козаків, що хоронили ся в степи перед утиском польських панів, які чорною хмарою посунули на українські землі, став навідворот нападати на панські маєтки і грабувати їх. Се був один з перших оружних протестів нашого народу

проти ляхського гніту. Польський король повелів коронному гетьманови, Жолкевському, рушити проти Наливайка, Наливайко звернув ся тоді о поміч до запорожських козаків, у яких тоді отаманом був Григорій Лобода. Лобода з початку не знав, що йому робити. Та обставини так склали ся, що він таки бачив ся приневолений іти в поміч Наливайкови. Коло озера Острий камінь, недалеко Білої Церкви, Жолкевські напав на табор Наливайка і Лободи. Та сї сей напад відбили так хоробро, що Жолкевські зазнавши величезних страт, мусів відступити ся до Білої Церкви.

12-го цвѣтня 1898 р.

Мирослав Січинський застрілив галицького намісника, гр. Андрія Потоцького.

14-го цвѣтня 1340 р.

помер Юрій II. (Болеслав Тройденевич), последний самостійний, галицький князь; його отруїли галицькі бояри за се, що він заводив і підшправ латинську віру. Польський король, Казимір Великий, користаючи з заколоту, який настав в галицькім князівстві по смерті Юрія, хильцем, лісами та нетрами підійшов під Львів, і забрав його. Та галицькі бояри не хотіли допустити, щоб над ними панував чужинець, кинули ся о поміч до Татар. На чолі бояр стояв Дмитро Дедко. Татари допомогли їм і Казимір мусів покидати Галичину. Та не кинув думки про Галичину і в девять літ пізніше, коли Литовцям прийшло ся тяжко воювати з Німцями Хрестоносцями, він опять її загарбав. З того часу Галичина, яка перша з українських земель дістала ся під польську власть, оставала у ній найдовше, бо аж до розбору Польщі.

17-го цвѣтня 1093 р.

помер князь Всеволод, батько князя Володимира Мономаха.

17-го цвѣтня 1847 р.

російська поліція арештувала Тараса Шевченка, за належанє до Кирило-Методіївського братства.

19-го цвѣтня 1885 р.

помер наш великий історик, Микола Костомарів.

20-го цвѣтня 1132 р.

помер князь Мстислав, син Володимира Мономаха.

21-го цвѣтня 1113 р.

помер київський князь Свѣтополк.

25-го цвѣтня 1622 р.

помер гетьман Петро Конашевич Сагайдачний.

25-го цвѣтня 1910 р.

помер письменник і драматичний артист, Марко Кропивницький.

27-го цвѣтня 1904 р.

помер письменник і драматичний артист, Михайло Старицький.

ДО ВІДОМА ВСІМ ІНТЕРЕСОВАНИМ.

Отсим пригадуєсь і просить ся, щоби члени „Просьвіти“, які до нині не заплатили еще передплати на просьвітні книжочки, — конечно вирівнали свій довг сего місяця, бо инакше таким членам книжочок за май вже не вишлемо.

Гроші належить слати або чеком, або через „Money Order“.

Чек чи „Money Order“ треба виписати на імя:

ALEX HORBAL

135 Main Street,

Derby, Conn.

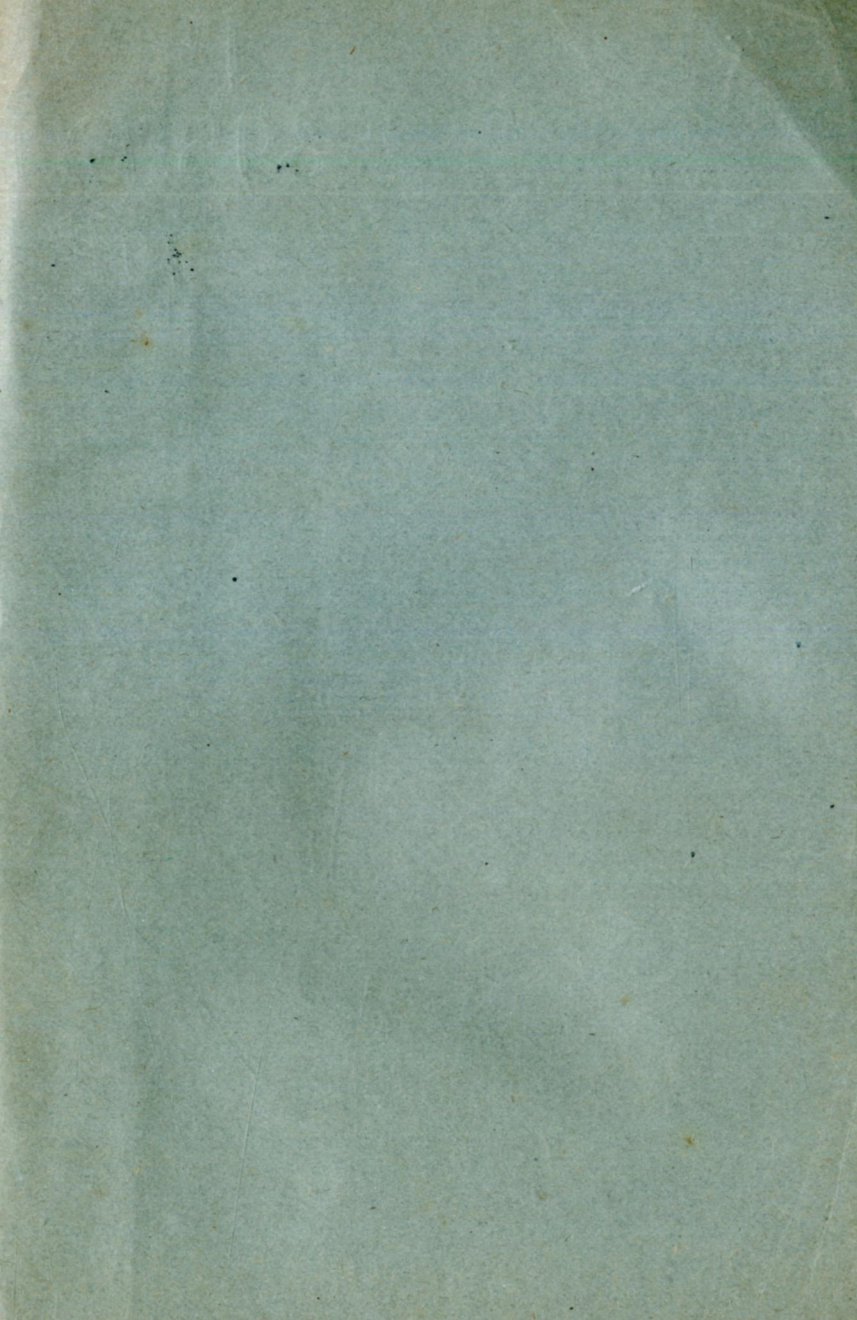
а опісля сей чек чи „Money Order“ не засилати до д. Горбаля в Derby, Conn., але до уряду „Просьвіти“ на адресу:

„P R O S V I T A“

83 Grand Str.,

Jersey City, N. J.

Від редакції Пр. К. Р. Н. С.

85
895.724
1914

24331
В честь столітних роковин уродин Тараса Шевченка.

Ч. 4. За Цвітень (April) 1914 No. 4.

Entered as second-class matter February 6, 1914, at the post office at Jersey City, New Jersey, under the Act of August 24, 1912.